

Η Βιβλιοθήκη Στρατή Τσίρκα: μία από τις τρεις «ειδικές» συλλογές του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου

Μάγδα Τσουμή

Υπεύθυνη Βιβλιοθήκης Εθνικού Κέντρου Βιβλίου

mtsoumi@ekebi.gr

Σύντομη παρουσίαση του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου

Το [Εθνικό Κέντρο Βιβλίου](#) (ΕΚΕΒΙ) είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα το οποίο δημιουργήθηκε το 1994 από το Υπουργείο Πολιτισμού με σκοπό την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την προώθηση του βιβλίου και της ανάγνωσης. Το ΕΚΕΒΙ μέσα από πρωτοβουλίες και προγράμματα επιδιώκει να ενισχύσει συνολικά το βιβλίο και ειδικότερα όλους εκείνους τους κρίκους της αλυσίδας που συμβάλλουν στη δημιουργία και προώθησή του. Το ΕΚΕΒΙ δίνει προτεραιότητες σε τρεις βασικούς άξονες:

- ✦ στην ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας στην Ελλάδα
- ✦ στην προβολή και προώθηση του ελληνικού βιβλίου στο εξωτερικό
- ✦ στην καταγραφή των φαινομένων του χώρου

Οι Βιβλιοθήκες του Οργανισμού

📖 Η [Βιβλιολογική Βιβλιοθήκη](#) άρχισε να λειτουργεί το 1996 και αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα της υποδομής καθώς και των δραστηριοτήτων του οργανισμού. Η Βιβλιοθήκη, η οποία είναι δανειστική, στοχεύει μέσω της συλλογής στην ενημέρωση και υποστήριξη των ερευνητών και επιστημόνων στο χώρο του βιβλίου και της ανάγνωσης.

📖 Η Βιβλιοθήκη Μεταφρασμένων Ελληνικών Βιβλίων διαθέτει 2.000 τόμους ελληνικών βιβλίων μεταφρασμένων σε άλλες γλώσσες και βρίσκεται στη διάθεση του κοινού για επιτόπια μελέτη. Στον κόμβο του ΕΚΕΒΙ είναι προσβάσιμο και το [Αρχείο Μεταφρασμένων Ελληνικών Βιβλίων](#) το οποίο παρέχει πληροφορίες για περισσότερες από 14.000 μεταφράσεις σε 45 γλώσσες.

Η Βιβλιοθήκη Στρατή Τσίρκα

Το 1998 η σύζυγος του Στρατή Τσίρκα κυρία Αντιγόνη Χατζηανδρέα δώρισε ένα μέρος της προσωπικής βιβλιοθήκης του συγγραφέα στο ΕΚΕΒΙ. Η συλλογή φιλοξενήθηκε αρχικά στη «Βίλα Μπότση» όπου στεγαζόταν ο οργανισμός και παρέμεινε εκεί μέχρι το Δεκέμβριο του 2004 οπότε αποφασίστηκε η μεταφορά της σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στο νέο του κτήριο.

Η συλλογή περιλαμβάνει περίπου 3.000 τόμους ελληνικών και ξενόγλωσσων βιβλίων και περιοδικών με χειρόγραφες σημειώσεις του ίδιου του Τσίρκα και αφιερώσεις άλλων λογοτεχνών προς τον συγγραφέα. Τα βιβλία της συλλογής είναι σημαδεμένα με την προσωπική του σφραγίδα - Ex Libris με το όνομά του και μια γκραβούρα που απεικονίζει τον φτερωτό Πήγασο.

Στη συλλογή υπάρχουν οι πρώτες εκδόσεις των έργων του συγγραφέα, μεταφράσεις βιβλίων του σε άλλες γλώσσες, μεταφράσεις και επιμέλειες του ίδιου, ελληνικά και ξένα λογοτεχνικά έργα, βιβλία για την Αίγυπτο και τον ελληνισμό της Αιγύπτου και φυσικά μελέτες και αφιερώματα για τον Αλεξανδρινό ποιητή Κωνσταντίνο Καβάφη¹.

Οι ερευνητές έχουν τη δυνατότητα να αντλήσουν πολύτιμα στοιχεία για τον άνθρωπο και λογοτέχνη Τσίρκα. Ιδιαίτερη αξία έχουν οι ιδιόχειρες σημειώσεις του σε πλήθος βιβλίων καθώς επίσης οι αφιερώσεις πολλών λογοτεχνών και ποιητών όπως του Νίκου Καββαδία, του Γιάννη Ρίτσου ή του μελετητή και καθηγητή της νεοελληνικής λογοτεχνίας Γιώργου Σαββίδη.

Εξαιρετικά εγκάρδια είναι η αφιέρωση που του γράφει ο Γιάννης Ρίτσος όταν του χαρίζει την πρώτη έκδοση της ποιητικής του συλλογής *Γκραγκάντα* (Κέδρος 1973):

«Στον ξεχωριστό μου Στρατή Τσίρκα με τη βαθειά χαρά να 'χω τη φιλία του και να καμαρώνω τη μεγαλοσύνη της τέχνης του. Με το θαυμασμό μου και την αγάπη μου που ένα μεγάλο μέρος της ανήκει στη γλυκειά μας Αντιγόνη και στον Κωστή, Αθήνα 25.XII.73»

Ενώ χαρακτηριστική ως προς τη φιλία των δύο ανδρών είναι η αφιέρωση που του γράφει ο Νίκος Καββαδίας όταν του χαρίζει την πρώτη έκδοση της ποιητικής του συλλογής *Πούσι* (Καραβίας, 1947):

«Άλλοι τρεις. Μαζί του εσύ Γιάννη και Αντιγόνη, τελευταία κι ο Κωστής. Πέντε δάχτυλα να μετράω, να μ' αγαπάτε να με μουτζώνετε, σας χαιρετώ, Κόλιας. Αλεξάνδρεια, κάποτε»

Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως στις σελίδες του συγκεκριμένου βιβλίου βρέθηκε διπλωμένο ένα δίφυλλο με χειρόγραφο το ποίημα *Θεσσαλονίκη*, το οποίο ο Καββαδίας φαίνεται ότι είχε στείλει το 1946, ένα χρόνο δηλαδή πριν κυκλοφορήσει το βιβλίο, στη σύζυγο του Τσίρκα Αντιγόνη Χατζηανδρέα. Το χειρόγραφο διασώζει μια προηγούμενη, από τη γνωστή μας, γραφή του ποιήματος, ασφαλώς λιγότερο δουλεμένη από την τελική².

Ο βιβλιογραφικός κατάλογος της συλλογής

Κάθε χρόνο το ΕΚΕΒΙ τιμά μεγάλους λογοτέχνες οργανώνοντας εκδηλώσεις, εκθέσεις και ειδικές εκδόσεις. Το 2010 ήταν μια χρονιά αφιερωμένη στους Νίκο Καββαδία (με αφορμή της συμπλήρωσης 100 χρόνων από τη γέννησή του) και Στρατή Τσίρκα (με αφορμή της συμπλήρωσης 30 χρόνων από το θάνατό του). Για τους τιμώμενους συγγραφείς πραγματοποιήθηκαν ποικίλες εκδηλώσεις και δημιουργήθηκαν δύο λογοτεχνικές ιστοσελίδες οι οποίες παρέχουν πληροφορίες για τη ζωή και το έργο τους.

Η λογοτεχνική ιστοσελίδα που είναι αφιερωμένη στον [Στρατή Τσίρκα](#) περιλαμβάνει χρονολόγιο, εργογραφία, βιβλιογραφία, φωτογραφικό υλικό και επιλογή κριτικών για τις *Ακυβέρνητες Πολιτείες*, ενώ γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στη Βιβλιοθήκη του συγγραφέα.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να συμβουλευτούν τις ['Ξει προσεγγίσεις για τη Βιβλιοθήκη Στρατή Τσίρκα](#) οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο ενός μεταπτυχιακού σεμιναρίου, στο μάθημα της Νεοελληνικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, με υπεύθυνο καθηγητή τον κύριο Αλέξη Πολίτη. Οι εργασίες εξέταζαν διαφορετικές πλευρές της συλλογής όπως τις αφιερώσεις στα βιβλία, τα βιβλία ελληνικής πεζογραφίας και ποίησης, τα βιβλία της γαλλικής και γαλλόφωνης λογοτεχνίας, τις μελέτες που περιέχει η βιβλιοθήκη κλπ.

Επίσης για πρώτη φορά παρουσιάζεται σε πλήρη μορφή ο [Βιβλιογραφικός κατάλογος της Βιβλιοθήκης](#). Ο κατάλογος, καρπός πολύχρονης προσπάθειας, δεν καταγράφει απλώς τους τίτλους της συλλογής, αλλά και τις αφιερώσεις συγγραφέων προς τον Τσίρκα, ενώ παρέχει στους ερευνητές τη δυνατότητα να γνωρίζουν εάν στο περιθώριο κάθε βιβλίου υπάρχουν ιδιόχειρες σημειώσεις ή υπογραμμίσεις του Τσίρκα.

Ο κατάλογος της συλλογής απαρτίζεται από τρία μέρη. Στο πρώτο εμφανίζονται τα βιβλία του συγγραφέα ξεκινώντας με την εργογραφία του. Στη συνέχεια καταγράφονται οι μεταφράσεις των έργων του ανά γλώσσα μετάφρασης, οι προσωπικές του μεταφράσεις-επιμέλειες, τα συλλογικά έργα στα οποία δημοσιεύονται κείμενά του, οι αναφορές στο έργο του, οι

συνεντεύξεις του και τέλος οι ανθολογίες και τα περιοδικά στα οποία είχε συμμετοχή. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται το μεγαλύτερο σώμα της συλλογής στο οποίο εμφανίζονται αρχικά τα βιβλία των Ελλήνων συγγραφέων και ακολουθούν αυτά των ξένων. Τέλος, στο τρίτο μέρος καταγράφονται ξεχωριστά τα τεύχη των περιοδικών που περιέχονται στη Βιβλιοθήκη.

Είναι εύλογο πως η Βιβλιοθήκη Στρατή Τσίρκα δεν είναι δανειστική αλλά είναι προσβάσιμη για το κοινό από Δευτέρα έως Παρασκευή 10:00 - 17:00 για επιτόπια μελέτη.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της Βιβλιοθήκης αξίζει να αναφερθούμε στις απόψεις του ίδιου του Στρατή Τσίρκα μέσα από τις σκέψεις του κυρίου Σοφριανού Χρυσοστομίδη (προέδρου του Συλλόγου Φίλων Στρατή Τσίρκα). Όταν λοιπόν ο Τσίρκας ετοιμάζε το βιβλίο του *Ο Καβάφης και η εποχή του* έλεγε ότι δεν του αρκούσε να διαβάσει την ποίηση του Καβάφη για να τον γνωρίσει. Έπρεπε να διαβάσει όλη την προσωπική βιβλιοθήκη του ποιητή για να τον κατανοήσει πραγματικά. Άλλωστε μια προσωπική βιβλιοθήκη μπορεί να αποκαλύψει πολλά στοιχεία για τον κάτοχό της. Και φυσικά αυτό δε θα μπορούσε να διαφοροποιείται και για τη Βιβλιοθήκη του Στρατή Τσίρκα.

Υποσημειώσεις

¹ Τον Σεπτέμβριο του 1958 κυκλοφορεί το βιβλίο του Στρατή Τσίρκα «Ο Καβάφης και η εποχή του» για το οποίο τον Ιούλιο του 1959 τιμήθηκε με το Κρατικό βραβείο βιογραφίας.

² Για περισσότερες πληροφορίες συμβουλευτείτε τη μελέτη του ποιητή και δοκιμογράφου Δημήτρη Αγγελή με τίτλο «Μια χειρόγραφη εκδοχή της Θεσσαλονίκης» στον επετειακό λογοτεχνικό ιστότοπο του ΕΚΕΒΙ αφιερωμένο στον Νίκο Καββαδία <http://kavvadias.ekebi.gr/documents/ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ.doc>